

2

חלק שני

תהליך ההצטרפות לרשת

.....

2

- א. השלכות על המורה בכיתה
- ב. הוראה משולבת - תרבות של שלום
- ג. חומרי הוראה רלוונטיים
- ד. ארבעת הנושאים העיקריים של ASP
- ה. רעיונות לפעילויות בשלבי החינוך השונים
- ו. הערכה והפצה
- ז. כיצד להחדיר תרבות של שלום וסובלנות במערכת בתי הספר
- ח. תפקיד המנהל בבית הספר המסונף לאונסקו
- ט. פעילויות חוץ בית ספריות

2 איך להיעשות בית־ספר מסונף

בתחילת פרק זה, אנו מציעים דף מידע המסכם את הנהלים שלפיהם יש לפעול כדי ליטול חלק ב־ASPnet.

כיצד להצטרף ל־ASPnet

בתי־ספר ומוסדות המעוניינים להשתתף ב־ASP, צריכים :

- ליצור קשר עם הוועד הלאומי למען אונסקו.
- למלא טופס בקשה (ראה עמ' 30-31) המסביר את המטרות והתכניות שבכוונתם לבצע, ולהבטיח השתתפותם ב־ASPnet למשך שנתיים לפחות.
- להחזיר את הטפסים לוועד הלאומי למען אונסקו.
- הוועד הלאומי יעביר את הטפסים למטה אונסקו לשם בדיקה ואישור.
- מוסדות שיצטרפו יידרשו להגיש בסוף כל שנת לימודים דוח פעילות למתאם ASP הלאומי.

א. השלכות על המורה בכיתה

הגמול העיקרי הוא הסיפוק הנובע מהשתתפות בתהליך חינוכי מאתגר ומלהיב, המיועד להכין את הנוער למלא תפקיד חיובי בעולם של היום ושל מחר.

להשתתפות ב־ASPnet יש יתרונות למורה, כגון:

- אפשרות לתרום במישרין וביעילות לחיזוק החינוך לשלום ולהבנה בין־לאומית.
- הזדמנות לתרום לשיפור חומרי הוראה.
- אפשרות לפתח ולנסות טכניקות וחומרי הוראה חדשים.
- הזדמנות ליצור קשר ישיר עם אונסקו ולקבל חומרים שהפיקו ארגונים בין־לאומיים.
- אפשרות לקיים קשרים עם מורים אחרים, בארץ ובחו"ל, ובעקבות זאת - הזדמנות לחילופי מידע, רעיונות וניסיון בתחום של חינוך בין־לאומי.

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

מורים המשתתפים ב־ASPnet עושים זאת בהתנדבות, אם כי בכמה ארצות רשויות החינוך מאשרות להם מספר ימי חופשה כדי להשתתף בסדנאות או לתכנן ולבצע פרויקטים.

ההשתתפות בפרויקט מחייבת לקרוא חומר נוסף וגם להשקיע זמן ומאמץ; בכך מועשר המורה מבחינה אישית ומבחינה מקצועית. יתרון נוסף, כיוון שהעבודה נעשית בצוותים של מורים, העומס מתחלק בין כולם.

אך יש גם חובות:

בראש וראשונה החובה המוסרית - לקידום ההבנה הבין־לאומית ולתרבות של שלום.

דיווח בית־ספרי - למתאם הלאומי של ASP, על תכנון וביצוע תכניות.

”מלחמות מתחילות
במוחותיהם של אנשים, ולכן
מוחותיהם של אנשים הם
המקום שיש לבנות בו את
חומות השלום”.

דיווח לאומי - הגשת דוח לאונסקו באמצעות המתאם הלאומי בסוף כל שנת לימודים (הדוח ישולב בעלון הדו־שנתי - **הבנה בין־לאומית בבתי־ספר** - המופץ בקרב כל המוסדות המשתתפים ב־ASP; דוח זה משמש כלי לחילופי מידע וניסיון בתחום של הבנה בין־לאומית).

על המורים ובתי־הספר לספק מידע ולענות על שאלות של המתאם הלאומי, וכן להיות זמינים לביקורי המתאם ונציגי הקהילה המתעניינים בנושא.

ב. הוראה משולבת – תרבות של שלום

הדגש העיקרי הוא על חיזוק הרכיבים הבין־לאומיים בתכנית הלימודים הרגילה ועל עידוד גישה הוליסטית שלא תעסוק בכל נושא לימוד בנפרד. למשל, מתבססים על מה שכבר קיים בתכנית הלימודים של בית־הספר, ומרחיבים נושאים מקומיים/לאומיים באופן שיקלל גם השלכות אזוריות ובין־לאומיות.

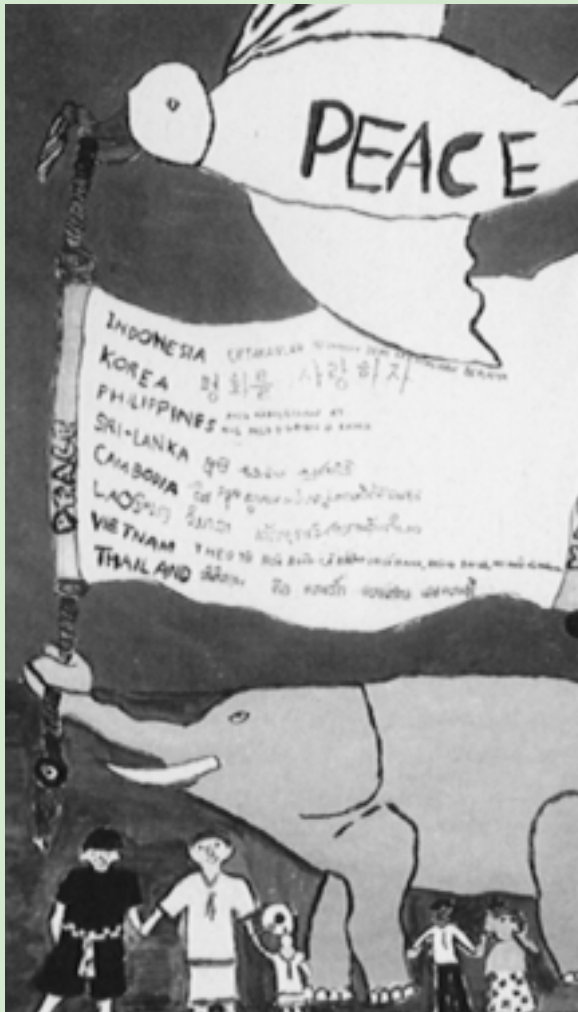
כל נושאי הלימוד יכולים לתרום תרומה חשובה.

בשנים הראשונות של ASPnet נחשב החינוך לשלום ולהבנה בין־לאומית כמתאים יותר להיסטוריה, גאוגרפיה, מדעי החברה ושפות. אולם הואיל והעולם נעשה ”קטן” יותר עקב טכנולוגיות התקשורת החדשות, ובהתאם גם התרחבו אופקי הילדים, ברור שאי־אפשר להגביל את הלמידה על תלות הדדית וסולידריות למספר נושאי לימוד מסורתיים.

ויכוח גדול ניטש זה זמן מה - אם חינוך בין-לאומי צריך להיות נושא לימוד נפרד בתכנית הלימודים, שהיא כבר עמוסה לעייפה, או שמא יש לשלב היבטים בין-לאומיים בכל נושאי הלימוד הנכללים בתכנית הלימודים הרגילה. הגישה האחרונה מקובלת עתה על מרבית המורים והמחנכים כשיטה טובה יותר, בפרט לאור הצורך ליצור רגישות ומודעות לנושאים בין-לאומיים.

אולם עדיין נותרה עבודה רבה במישור של תכניות הלימודים והבחינות.

השלום כפי שהוא נראה בעיני משתתפי פסטיבל השלום האזורי לילדים בתאילנד.

בקשה להשתתפות* בפרויקט בתי הספר המסונפים לאונסקו (ASP) לקידום חינוך בין-לאומי

תיעוד:

שפה מועדפת:
(אנגלית/צרפתית/ספרדית/ערבית)

שם המוסד:

כתובת:

טלפון:

פקס:

סוג המוסד:

שם המנהל:

שם מרכז/ת ASP:

מספר התלמידים במוסד:

תחום הגילים:

מספר המורים:

* יש לשלוח אל הוועד הישראלי

פרט את אופן הטמעת הפרויקט במוסד

(אנא השתמש בדפים נוספים, לפי הצורך)

תיאור הפרויקט

.....

.....

.....

.....

יעדי הפרויקט

.....

.....

.....

.....

ביצוע

(למשל: באמצעות קורס מיוחד, קורסים נוכחיים או פעילות מעבר לשעות הלימודים)

.....

.....

.....

.....

סוג החומרים שבהם ייעשה שימוש

.....

.....

.....

.....

האם יש דרך כלשהי לבחון את השפעת הפרויקט על הבנתם של התלמידים

ועל יחסם?

.....

.....

.....

.....

בשם המוסד, אני מבקש להשתתף בפרויקט בתי"הספר המסונפים לאונסקו (ASP). אני מבטיח שמוסד זה יתרום תרומה פעילה לפרויקט, כמפורט לעיל, במשך שנתיים לפחות. בסוף כל שנה אגיש דוח על הפרויקט למתאם ASP במדינה שלי.

.....

חתימת המנהל

תאריך

ג. חומרי הוראה רלוונטיים

אחד היעדים של רשת ASPnet הוא להציג בתכנית הלימודים נושאים חדשים למחשבה ולהכין חומר מתאים לחיי היום-יום של התלמידים. חומרים כאלו הם לעתים תוצר של עבודה משותפת של מורים ותלמידים המבטאת את היצירתיות שלהם. ניתן להסתייע בקטעי עיתונים, מידע סטטיסטי ונתונים מעודכנים שמספקים אונסקו וארגונים אחרים של האו"ם. חומר כזה יכול גם לשמש חלק מהפרויקט בבתי-הספר של ASP. השימוש בחומרים יכול לתרום בהמשך לפיתוח תכניות הלימודים. יתרה מזו, כמה פרויקטים "חלוציים" בין לאומיים ברשת ASPnet הם תוצאה של הרחבת ערכות חינוכיות על נושאים מוגדרים, הרלוונטיים לחינוך לתרבות של שלום.

ארגונים שונים של אונסקו, UNICEF (ילדים), WHO (בריאות), ILO (עבודה), UNESCO (סיוע), הבנק העולמי, מרכז המידע של האו"ם - כל אלה יכולים לספק מידע, חומרים ותיעוד שניתן להשתמש בהם בכיתה, כגון חוברות, פוסטרים, מפות, סטטיסטיקות, עיצובים גרפיים וכיו"ב.

ירחון אונסקו Courier, הסדרה "מחקרים ומסמכים בתחום החינוך" והרבעון Perspectives מספקים מידע מעודכן על מגמות חדשות וחדשנות בתחום החינוך.

ד. ארבעת הנושאים העיקריים של ASP

ארבעה נושאי לימוד מקיפים שורה ארוכה של תת-נושאים, שכולם קשורים ביניהם. נקודת המוצא בגישתנו לנושאים אלו צריכה להיות הרלוונטיות שלהם לסביבתו של התלמיד, לנושאים המעסיקים אותו ולשאיפותיו. הנושאים המוצגים להלן הם בסיס שאותו ניתן להרחיב לתחומים אחרים:

- סדר היום הגלובלי ותפקיד מערכת האו"ם.
- זכויות האדם, דמוקרטיה וסובלנות.
- למידה בין-תרבותית.
- נושאים בתחום איכות הסביבה.

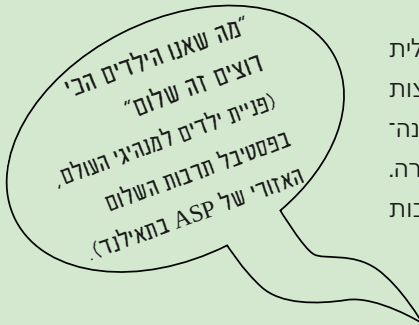

1. סדר היום הגלובלי ותפקיד מערכת האו"ם

בחר נושא שעל סדר היום העולמי - כגון רעב, מחלות (אידס), אבטלה, זיהום הסביבה, בזרות (אידיעת קרוא וכתוב), זהות תרבותית, מעמד הנשים, קבוצות מיעוט באוכלוסייה, ובחן היבטים שונים של הבעיה ברמה המקומית, ברמה הלאומית וברמה הבין-לאומית.

בעוד התלמידים תרים אחר פתרונות אפשריים, תפקידם הנוכחי והעתידי של האו"ם ושל סוכנויות המתמחות בסיוע לפתרון בעיות אלו נעשה ממשי יותר ובולט לעין. ציון ימי שנה בין-לאומיים יסייעו לתלמידים להציב נושאים אלו לנוכח חייהם שלהם, עתה ובעתיד.

הצעות לפעילויות:

דיונים: ארגן דיונים במתכונת דומה לעצרת הכללית של האו"ם והוועידה הכללית של אונסקו. קבוצות שונות של תלמידים יבחרו לייצג, כל אחת, מדינה חברה שונה ויערכו מחקר על המדינה שנבחרה. נושאי הדיון ייקבעו בידי כולם, תוך התחשבות בנושאים שעלו לדיון באו"ם.

ציון שנים וימים בין-לאומיים שהוכרזו על ידי האו"ם (נספח 1).

2. זכויות האדם, דמוקרטיה וסובלנות

כנקודת מוצא לפעילותם, בתי הספר בוחרים לעתים קרובות את ההצהרה האוניברסלית על זכויות האדם, ההצהרה על זכויות הילד, המלצות אונסקו משנת 1974, האמנה למען זכויות הילד, העשור לחינוך זכויות האדם (1995 עד 2004). יש לקיים דיונים על התנסויות של תלמידים ולהרחיב אותם באופן שיקיפו גם זכויות של מיעוטים אחרים ויחדדו אצל התלמידים רגישות לזכויותיהם שלהם, אך גם לחובותיהם ולאחריותם כלפי אחרים.

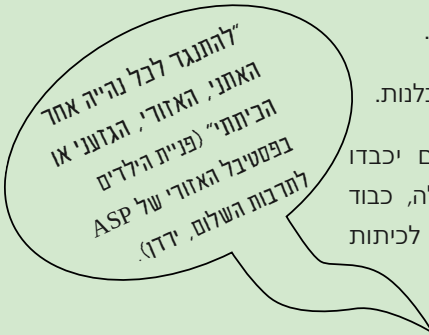
פעילויות רבות בתחום זכויות האדם מכוונות כיום לסילוק כל ביטוי של איסובלנות, גזענות וכל צורה של אפליה, ולחיזוק החינוך לדמוקרטיה, כבוד הדדי, אחריות אזרחית, סבלנות ופתרון סכסוכים בלא אלימות.

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

הצעות לפעילויות:

- לכבוד שנת האו"ם למען הסובלנות (1995), הפיק אונסקו סדרה של ארבעה פוסטרים על סובלנות: "סובלנות מתחילה בבית"; "סובלנות שמה קץ לאלימות"; "באמצעות סובלנות מתיידדים"; "סובלנות מוליכה לשלום". בכל פוסטר יש שאלות מכוונות שהתלמידים יבחרו להתמודד אתן בכיתה.

- לקיים דיון כיתתי בהצהרת עקרונות הסובלנות.
- להמציא משחקים קבוצתיים שכלליהם יכבדו קריטריונים כמו סולידריות, שיתוף פעולה, כבוד הדדי, צדק, לנתח את המשחקים ולהציע לכיתות אחרות להשתתף בפעילות.

3. למידה בין-תרבותית

כיוון שחברות נעשות יותר ויותר רב־תרבותיות ורב־אתניות, ניתן עסוק בחקר ארצות ותרבויות אחרות ברמה המקומית וברמה הלאומית. אפשר ליצור קשר עם הורים של תלמידים ממוצא שונה, מיעוטים, עובדים זרים, קבוצות מהגרים וגם עם שגרירויות או מרכזי תרבות של עמים אחרים. אפשר לבקש מהם לתרום לתערוכות או לשלוח מרצים להרצות בפני התלמידים על ארצם ועל תפקידה במשפחת האו"ם; כל זאת למען הבנה והערכה טובות יותר של מנהגים, מסורות וערכים אחרים. הבנה בין־לאומית מתחילה אמנם בבית, בבית הספר ובקהילה, אך לעתים יש רצון ליצור קשרים עם בתי־ספר בחו"ל, ולצורך קשרים כאלו אפשר להיעזר ברשת ASPnet.

הצעות לפעילויות:

**פגישת נוער מכל חלקי העולם
בפורום הנוער הראשון למורשת
העולם, נורווגיה.**

- ארגן 'פסטיבל עמים' בבית־הספר. כל קבוצת תלמידים תחקור לעומק היבטים ייחודיים של הארץ שבחרה. כל קבוצה תכין תערוכה אשר תציג את המדינה (דגל, אוכלוסייה, שטח, דת, כלכלה, עיר הבירה), וגם משחקים ודברי מאכל מסורתיים, תבשילים, לבוש ומנהגים אופייניים, מחולות עממיים וכו'.

- בחר אתר תרבות או טבע רשימת מורשת העולם של אונסקו, וחקור אותו לעומק.

- יצירת קשר עם בתי־ספר בארץ אחרת המסונף לאונסקו יכולה להביא להחלפת חומרי למידה וניסיון בתחום ההוראה וגם לחילופי מורים ותלמידים.

קשרים עם בית ספר בארץ אחרת

לאחר שנוצר קשר עם בית ספר בארץ אחרת - אם דרך חברים, משפחה או ASPnet - דאג להתכתב באופן סדיר במשך שנת הלימודים, כדי לשמור על העניין וההתלהבות של התלמידים כמו גם למנוע אכזבה מהתהליך.

"חבילת" הקשרים תכלול:

- מכתבים ותצלומים של התלמידים על משפחותיהם, בית הספר וחיי היום יום.
- ציורים, חיבורים ושירים שהתלמידים כתבו וציירו.
- ספרי לימוד וחומרי הוראה.
- דגלי המדינה, גלויות המתארות מקומות מעניינים ואתרים היסטוריים.
- מפת הארץ או העיר שבה בית הספר נמצא.
- קלטות, תקליטורים, פוסטרים ולוחות שנה.
- חפצים של יום יום, ספרי קומיקס, עטיפות ממתקים, תכניות טלוויזיה האהובות על התלמידים.
- דוגמאות לעבודות מלאכת יד מהארץ או מהאזור.

הקשרים הם רק היבט אחד בלמידה על אותה ארץ, ויש לחזק אותה

במישורים אחרים:

- גישה בין תחומית שבה המורים להיסטוריה, גאוגרפיה, מדעי החברה, אמנות ומוסיקה ישלבו בשיעוריהם מידע על אותה ארץ.
- הזמן את התלמידים להכין אלבומים של קטעים מעיתונים ושבועונים, העוסקים בארץ הנלמדת.
- הזמן אנשים מהקהילה אשר ביקרו באותה ארץ על מנת שישוחחו עם התלמידים על חוויותיהם.
- בדוק בשגרירות, בקונסוליה או בסוכנויות הנסיעות אם יש להם חומר חזותי כלשהו.

קשרים עם בתי ספר בסביבה הגאוגרפית הקרובה עשויים להתפתח

לביקורים הדדיים. כדי לסייע בביקורים אלו ולצמצם את ההוצאות ככל האפשר, מומלץ לנקוט באמצעים כמו:

- גיוס כספים באמצעות מכירת עוגות, רחיצת מכוניות, קונצרטים, והצגות.
- אירוח תלמידים במשפחות, באכסניות נוער, במעונות סטודנטים.

נוסף על כך:

- על התכנית לאפשר זמן רב לשיחות ולדיוני "שולחן עגול" בין תלמידים משתי המדינות כמו גם לאירועי ספורט, פסטיבל שירים וכו'.
- נוסף לביקור במקומות מעניינים במיוחד, על התכנית לכלול גם ביקורים במתנ"סים, במוזאונים, באתרי טבע ותרבות מרשימת מורשת העולם ובתערוכות של אמנות מקומית.

4. איכות הסביבה

מאוחדים למען איכות הסביבה,
בבית ספר של ASP בצ'אד.

תחום זה מאפשר לתלמידים להתמודד עם בעיות המשפיעות על איכות הסביבה בעולם ובמציאות האישית, המקומית והלאומית. במסגרת זו אפשר לעודד תלמידים להתעמת עם בעיות מקומיות אשר עשויות להוביל אותם לפתח אסטרטגיות לבעיות אלו, או לבעיות דומות להן, ברמה הלאומית וברמה הבינלאומית. פעילויות בתחום זה כוללות עבודות חקר בנושאי זיהום, אנרגיה, שימור יערות, מקווה מים, אטמוספירה, שחיקת קרקע ושימור משאבים טבעיים, פלישת המדבר, אפקט החממה לפיתוח בר־קיימא מול תכנון לקוי ולא ידידותי לסביבה, כיצד המדע תורם לעתיד הגלובוס. לעתים קרובות, בעקבות הדיונים בכיתה מתפתחים פרויקטים קהילתיים לשיפור צרכים מקומיים מְיָדִים (מחזור נייר ופלסטיק).

מילת המפתח היא - **פיתוח בר־קיימא**: "שיפור איכות החיים של בני אדם מבלי לבזבז את יכולת הקיום העצמי של משאבי כדור הארץ" (מתוך תכנית האו"ם לאיכות הסביבה). פיתוח בר־קיימא צריך לאפשר לדור הנוכחי למלא את צרכיו מבלי לכלות את משאבי כדור הארץ על חשבון הדורות הבאים. עליו להיות שוויוני, כלומר לצמצם את הפער בין מדינות עשירות לעניות.

"הצטרפו אלינו וכולנו יחד נוכל להציל את העולם למען הדורות הבאים, לחיות יחד בדו־קיום של שלום ובסביבה בריאה" (פניית ילדים בפסטיבל האזורי לתרבות שלום, יוון).

הצעות לפעילויות:

כדי להגביר את המודעות לצורך במחזור אשפה, ניתן לארגן בכיתה תיבות לפסולת נייר, ולפסולת סינתטית. במקום סתם לזרוק את הזבל, התלמידים יכולים לחשוב על דרכים ואמצעים מעשיים למחזור חומרי פסולת אלו.

משחקי הדמיה (משחק תפקידים): כתב מדווח בחדשות על בניית כביש מהיר חדש אשר יצמצם את פקקי התנועה במרכז העיר. הכביש המהיר יעבור דרך שכונה שבה בתים מעטים ופארק. כל אחד מהילדים או האנשים הצעירים יכול למלא את אחד התפקידים שלהלן: כתב החדשות, הממונה על התחבורה בעיר, מנהל שירותי בריאות הציבור, ראש העיר, שופט, משפחה הנאלצת לעבור לשכונה אחרת, ואיש איכות הסביבה. עליהם לשקול בקפידה אם על העירייה להמשיך בבניית הכביש המהיר או לא. ניתן לטעון טענות בעד ונגד. על כל משתתף להציג את טענותיו בפני השופט (או קבוצת שופטים), אשר אמור/ים להחליט אם להתיר או לאסור את בניית הכביש המהיר באזור זה.

ה. רעיונות לפעילויות בשלבי החינוך

1. הגיל הרך

שירים וריקודים בבית ספר של ASP בקזחסטן.

החינוך להבנה בין לאומית בשלב זה מיועד בעיקר להכין את הילד להכרת הסביבה הטבעית המורכבת שבה הוא פועל. נעשה שימוש בגישות סוציורגשיות והדגש בפעילויות הוא על המקומי ולא הגלובלי.

כיוון שתכניות הלימודים בגנונים ובגני ילדים הן גמישות, יש לגנות מרחב רב לחדשנות. גם להורים נודע תפקיד חשוב בהכנת הילד.

עבודה קבוצתית, סיפורים לילדים, משחקי תפקידים ותרגילי הדמיה הם מתודולוגיה רבת ערך להטמעת המושגים של כבוד הדדי, עשיית דברים יחד, סיוע זה לזה. אלה יכולים לסייע לשיפור כישורי תקשורת, להשרשת ערכים בכלל ולחיזוק ערכים של שוויון וצדק בפרט, כמו גם להכרה ולכיבוד ההבדלים בין תלמידים והעדפת שיתוף פעולה על פני תחרות.

פעילויות באמצעות אמנות ויצירה בנושא הסובלנות מסייעות גם הן לילד להכיר מקרוב דרכים שונות שבהן ניתן להתקדם לקראת עולם של שלום וסולידריות.

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

2. בית הספר היסודי

במהלך שנות הלימוד בבית הספר היסודי הילדים מגבשים גישה בסיסית שאיתה הם עוברים לשלבי חינוך מאוחרים יותר בשנות ההתבגרות והבגרות. לרוע המזל, רבים מילדי העולם אינם ממשיכים בלימודיהם מעבר לכך, ולכן בית הספר היסודי הוא בשבילם הזדמנות יחידה להכין את עצמם לקראת החיים במאה העשרים ואחת.

חינוך לקידום השלום בבית הספר היסודי יכול לסייע לילדים לרכוש ידע בסיסי אשר יאפשר להם להבין ולהעריך את התרבות שלהם ואת זו של האחרים. מדוע יש הבדלים בין בני אדם? האם לכולנו אותם צרכים ואותן שאיפות? שאלות אלו מאפשרות להם להבחין בתפיסה שונה של מרחב וזמן. הם מפתחים סקרנות ועניין במחקר; הם רוכשים אוצר מילים גדול ומדויק אשר מאפשר להם לבטא תגליות ורעיונות חדשים; הם לומדים ומפתחים שיפוט ביקורתי, תחושת סולידריות ושוויון, אחריות ותלות הדדית.

“בעבר היה צורך ללמוד.
כיום צריך ללמוד איך
ללמוד כדי ללמוד לא רק
להיות, אלא גם להיעשות,
להשתנות וליזום” (פדריקו)

אריגה מסורתית בבית ספר
של ASP בגואטמלה.

בהמשך לגישות הסוציורגשיות המופעלות בגיל הרך, אפשר עתה להתחיל בהיבטים קוגניטיביים, אתניים, רגשיים ואסתטיים של החינוך למען קידום תרבות של שלום. המחקר יכול לסייע בפיתוח גישה בין־תרבותית כזו.

תמונות ופוסטרים, מפות העולם, דגלים של ארצות אחרות ושל האו"ם, חפצי אמנות של קבוצות אתניות שונות, כל אלה משקפים את הממד הבין־תרבותי, המתבסס לא רק על ארצות רחוקות. אלא גם כחלק מהחינוך הרב־תרבותי המקומי.

3. בית הספר העלייסודי

מדעי החברה, ובפרט היסטוריה וגאוגרפיה, הם תחומים שבאמצעותם ניתן לעודד שלום והבנה בין־לאומית; למעשה כל תחומי הדעת, ובפרט לימוד שפת האם, שפות זרות, אמנות, מתמטיקה ומדעים ואפילו כלכלת בית וחינוך גופני, יכולים לשמש, ברמה האינטלקטואלית וברמה הרגשית כאחת, להשגת המטרה. התלמידים מקבלים עליהם לחקור, לאסוף ולנתח נתונים ממרכזי תיעוד, להפיק מידע מהאינטרנט ולהשתמש באמצעי התקשורת. בעיות בנות זמננו, ברמה המקומית וברמה הגלובלית כאחת, צריכות לקבל ביטוי בעיקר בשיעורי היסטוריה וגאוגרפיה, תוך שימוש נרחב באמצעי התקשורת ובעזרים חזותיים. גם שיעורי אזרחות ואירועים שוטפים הם הזדמנות לדון בארבעת נושאי ASP. מדעי הטבע, מתמטיקה וכלכלה יכולים לתרום תרומה מעניינת כאשר עוסקים בנושא בין־לאומי. ניתן לשלב נושאים אלו גם במקצועות לימוד אחרים, כגון ספרות השוואתית, פילוסופיה, היסטוריה של הדתות ותולדות האמנות.

יש לעגן את לימוד זכויות האדם בחיי היום־יום של התלמידים ולבססו על התנסויותיהם. ניתן לעודד את התלמידים להפיק גרסה משלהם להצהרה האוניברסלית על זכויות האדם הרלוונטית למצבם. בד בבד הם יכולים ללמוד דרך ספרות, ציורים, דרמה ודרך חייהן של דמויות היסטוריות גדולות שנאבקו למען זכויות האדם, כי את המאבק למען זכויות האדם אפשר לנהל בכל חלקי העולם.

לימוד "בעיות סביבתיות" יכול להיות חלק בלתי נפרד מלימוד מדעי הטבע, תוך התמקדות ברלוונטיות של בעיות אלו לסביבה הישירה של התלמיד ושל כדור הארץ.

החינוך להבנה ושיתוף פעולה בין־לאומי בכיתות אלו חשוב במיוחד, כי חלק גדול מתלמידי התיכון ברחבי העולם אינם ממשיכים בלימודים גבוהים.

"חיי שלום פירושם סביבה
נקייה ושלווה" (פניית ילדים
בפסטיבל האזודי של ASP
לתדבות השלום, איי קוק).

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

4. מוסדות להכשרת מורים ולהשכלה גבוהה

מורים יכולים להקנות לתלמידיהם את עקרונות תרבות השלום והסובלנות רק אם הם עצמם מחויבים לרעיונות אלו. הכשרת מורים היא, אפוא, רכיב מרכזי להצלחת חינוך מסוג זה.

אחת הדרכים היא להבטיח שהמידע על העקרונות הכלליים והעבודה של האו"ם ושל הסוכנויות הנלוות ישולבו בתכניות הלימודים במוסדות להכשרת מורים. לימוד יחידות ההוראה בארבעת נושאי ASP חשוב שילווה בהדרכה מתודולוגית. במידת האפשר, יש להדריך את המורים להשתמש באמצעים אורקוליים ובמערכות מידע. המוסדות להכשרת מורים קשורים בדרך-כלל לבתי-ספר ניסויים, יסודיים ותיכונים, ובהם ניתן לנסות את השיטות החדשות.

"כדי להיעשות מורה טוב עליך לא רק ללמד את הילדים אלא גם ללמוד מהם" (טאשה ליי-קול, בת 12 מג'מייקה, תחרות ASP "מהו מורה טוב?" 1996)

מבחני ההוראה צריכים לכלול שאלות על היחס והידע של המורים לעתיד לחינוך רב-תרבותי לשלום. פיתוח המודעות להיבט של חינוך בין-לאומי הוא תהליך מתמשך, ועל המורים להשתתף בהשתלמות בית-ספרית על תרבות השלום במסגרת ASPnet.

סדנה לכבוד יובל החמישים של אונסקו בבנגלה-דש.

1. הערכה והפצה

1. הערכה של פעילויות ASPnet

הערכה ותיעוד שיטתי ברמה הבית-ספרית של דרכי ההוראה הם בסדר עדיפות גבוה של ASPnet. יש לבצע הערכה סדירה ברמה הלאומית וברמה הבין-לאומית, על-מנת לבצע שיפורים מתמידים ולשתף אחרים בידע ובחומרים חדשים.

הערכה גם נוגעת לפרויקט ניסויי, יעדין, ביצוען, השפעתו על הפרט ועל הכלל, המטרות שהושגו, האילוצים שבהם נתקלו.

**פרויקט חלוצי מוצלח ביותר
בבית-ספר של ASP בירדן.**

חיבורי התלמידים, שאלון המשוב (לפני ואחרי), דעת התלמידים, כל אלו הם אמצעים נוספים להערכת התקדמות הפרויקט. את השאלון יש לעצב כך שישקף כמה היבטים של למידה, התנהגות, יחסים והאווירה בכיתה, אשר אולי השתנו במהלך הניסוי, כולל נכונות להגיב למצבי עימות. יש להשלים זאת באמצעות מידע פורמלי יותר שייאסף מהמורים והתלמידים והשוואתו לתצפיות ישירות שיערכו בתחילת שנת הלימודים ובסופה.

הדעה המקובלת היא שטכניקת "התיק האישי" ניתנת בקלות לביצוע ויש להדריך את המורים הן בתקופת הכשרתם והן במהלך השתלמויות. כדי שההערכה תהיה אפקטיבית, עליה להיות שיטתית ולקדם את "אפקט המכפלה" במסגרת ASPnet.

כל בית-ספר יקבע את שיטות ההערכה שלו בהתאם לאופייה של מערכת החינוך שבה הוא פועל ולאופן יישום פרויקט בתי-הספר המסונפים באותה מדינה.

בכל מקרה, חשוב לנהל תיעוד של הפעילויות והפרויקטים שביצעו בתי-הספר של ASP בכל מדינה, וזאת באמצעות הערכה בסוף כל שנת לימודים, במהלך סדנאות, פגישות וסמינרים לאומיים. על המֶתאם הלאומי להכין ולהפיץ דוח שנתי זה לכל המעורבים ברשת.

דוגמה:

פרויקט בתי הספר המסונפים לאונסקו (ASP)

דוח פעילות לשנת הלימודים

את השאלון יש להחזיר לוועד הישראלי לאונסקו עד תאריך

שם המוסד

כתובת

טלפון פקס'

דואר אלקטרוני

שם המנהל

שם האחראי לפרויקט

נושא(י) הלימוד

.....

הפעילויות שבוצעו במסגרת ASPnet

.....

עבודות ההכנה

.....

שיטות ההוראה

.....

האם המטרות הושגו?

תצפיות ואבחנות

.....

2. הפצת מידע

נוסף על הדוח השנתי של ASPnet, יש להיעזר בפרסומי הוועד הישראלי לאונסקו, עיתונות מקצועית בתחום החינוך וחוזרי מנכ"ל. הציבור ישאב מידע רב מהעיתונות, הרדיו והטלוויזיה, מאמרים רלוונטיים בשבועונים וכן באמצעות הפקת סרטים ו/או וידאו על הפעילויות שנעשות במסגרת ASPnet.

שיטה אחרת להפצת מידע על הרשת היא השתתפות בוועידות או סמינרים בנושאי חינוך - סמינרים לאומיים, אזוריים או בין-לאומיים.

בדוח הדו-שנתי של מטה אונסקו "הבנה בין-לאומית בבתי-הספר" ובעלון "מבט על רשת ASP" מופיעים דיווחים בין-לאומיים על פעילות בתי-הספר של ASP.

אונסקו גם מפיק פרסומים על פרויקטים ועבודה ניסויית המתבצעת ברשת ASP, כגון תרבות של דמוקרטיה, אתגר לבתי-הספר, חיי מהטמה גאנדי (חוברת צביעה), שותפות חדשה: העמים הילידים והאו"ם, סובלנות, סף השלום.

פרסומים ופוסטרים של אונסקו נשלחים בקביעות לכל בתי-הספר של ASP וגם למתאמי ASP הלאומיים.

דוגמאות ל פרסומי ASPnet

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

ז. כיצד להטמיע תרבות של שלום וסובלנות במערכת החינוך

מנהלים רבים של בתי־הספר המסונפים לאונסקו אומרים שאינם מלמדים באופן ממוקד את נושא השלום בבית־הספר, אלא מטפטים את רוח השלום - בכיתות, במגרש המשחקים ובכל סביבת בית־הספר.

מילות המפתח שבהן מרבים להשתמש הן: עבודת צוות, דו־שיח, כבוד הדדי, יצירתיות וסולידריות.

עבודת צוות: בתי־הספר של ASP הפועלים ברשת מחויבים לשיתוף פעולה הדוק בין מורי מקצועות הלימוד השונים - סוציולוגיה, גאוגרפיה, אזרחות, היסטוריה, מדעי הטבע, שפות וכו', זאת כדי להבטיח ראייה רבת־חזיתית של הפרויקט. עבודת צוות יוצרת בבית־הספר דינמיקה המעודדת יחסים של תרומה הדדית בין מורים, תלמידים, הורים וקהילה.

דו־שיח: דו־שיח קבוע בין הנהלת בית־הספר, המורים והתלמידים תורם מאוד לאווירה של שלום. בתי־ספר רבים מארגנים מועצת תלמידים שבה לכל כיתה יש נציג אחד או שניים. אלה נפגשים מעת לעת לדון בנושאים המעסיקים את התלמידים. נציגים אלו גם מסייעים למורים לארגן פעילויות מחוץ למסגרת בית־הספר. בתי־ספר של ASP נוהגים לארגן ויכוחים ציבוריים ודיוני "שולחן עגול" על אירועים שוטפים משמעותיים, בהשתתפות חברי הקהילה.

שלום בבית־ספרנו

(נא למלא)

מילות מפתח	פעילויות בבית־ספרנו
עבודת צוות	
דו־שיח	
כבוד הדדי	
יצירתיות	
סולידריות	

כבוד הדדי: בתי הספר של ASP מייחסים חשיבות רבה לעיקרון ש"חלק מהעושר הגדול ביותר בעולם הוא הגיוון התרבותי". מימוש מעשי של עיקרון זה נעשה בהפגשת קבוצות אתניות שונות תוך הבעת כבוד והערכה לתרבויות אחרות במסגרת פסטיבלים רב-תרבותיים, מפגשים וכנסים בין-לאומיים.

בית הספר של ASP הוא בראש וראשונה מוסד פתוח לאחרים, דוגמה ומופת לסובלנות וכבוד הדדי, מקום שבו פותרים חילוקי דעות באמצעות דושיח ובלי אלימות.

יצירתיות: בניית גשר שלום נשען לא רק על ידע, אלא בעיקר על גישה, התנהגות ופעולה. באמצעות פעילות יצירתית כגון שירה, ריקוד, ציור ודרמה, התלמידים מגלים צורות חדשות של ביטוי והשראה למען השלום. עבודות יצירתיות של התלמידים מוצגות בכניסה לבית הספר, על הקירות ובחצר. בתי הספר אחדים הפיקו ציורי קיר של אישים מפורסמים וחשובים כגון מהטמה גאנדי, מרטין לותר קינג, האם תרזה ונלסון מנדלה. בתי הספר אחרים מייעדים כל כיתה לתרבות של עם אחר, ובכיתות תלויים מפות ואיורים של בני אותו עם.

סולידריות: בתי הספר של ASP מביאים לידי מעורבות הילדים והנוער בפעולות ממשיות ברמה הלאומית וברמה הבין-לאומית. למשל, ילדי בית הספר בקוסטה ריקה החליטו לאסוף ספרי קריאה ותרמו אותם למעון לקשישים. הקשישים הפיקו הנאה מרובה מהספרים, אך התברר שחלקם לא יכול היה ליהנות מהם בגלל אי-יכולת לקרוא. לאור זאת החליטו הילדים על פגישות שבועיות של הקראה לקשישים במעון.

סולידריות מתחילה בבית, אך היא אינה יודעת גבולות.

נשיא צרפת מיטון מבקר בבית הספר של ASP בבופסט

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

ח. תפקיד המנהל בבית הספר המסונף לאונסקו

כידוע, לתפקיד המנהל בבית הספר של ASP חשיבות עליונה בהצלחת המאמצים והפעילות של הרשת. מילות המפתח הן "מנהיג ומוביל".

כמוביל, המנהל מאפשר לרכבת להישאר על המסילה ולהגיע ליעד הרצוי. מנהל בית הספר מאפשר, מעודד ומסייע בעבודת הצוות ובהפעלת פרויקט. בתחילת שנת הלימודים המנהל מכנס את חברי הצוות, את התלמידים ואת ההורים, ומזכיר להם את מטרות הרשת ואת הפעילויות הצפויות.

תהליך בחירת פרויקט

1. ערוך מפגש מורים בתחילת השנה, כדי לבחור נושא לפרויקט ולדון בתכנונו, ביישום ובהערכתו.
2. נסה לעניין את כל המורים (או לפחות את רובם) מכל מקצועות הלימוד בפרויקט.
3. הפץ בבית הספר את החומר של אונסקו ושל האו"ם, כך שיהיה נגיש למורים ולתלמידים ("פינת אונסקו").
4. ציין את השנים והימים הבין-לאומיים אשר עליהם הכריז האו"ם.
5. פרסם את פעילויות בית הספר בעיתון בית הספר, בעיתונות המקומית, ברדיו ובטלוויזיה.
6. ארגן בסוף השנה תערוכה על העבודה שבוצעה והזמן את ההורים ואת הקהילה כולה.
7. הגש למתאם הלאומי דוח על הפעילויות שנעשו ועל התוצאות שהושגו.
8. הרבה ככל האפשר להשתמש בסמל ASP - למשל בשלט מחוץ לבית הספר, בדגלים בכיתות, על נייר המכתבים של בית הספר, על מדי הספורט של בית הספר, על תגים.
9. הצג במקום בולט את התעודה מטעם אונסקו על השתתפות בית הספר ב-ASPnet - למשל בכניסה לבית הספר, לפני משרד המנהל, זאת כדי להזכיר למורים, לתלמידים ולהורים את מעורבותם בפרויקט.

תעודת השתתפות

הוא גם ממנה מורה מרכז האחראי ל־ASPnet, כדי להבטיח השתתפות פעילה של בית־הספר. בסוף השנה המנהל עורך "יום פתוח" שבו ההורים, בתי־ספר אחרים ואנשי הקהילה יכולים לבקר בבית־הספר ולראות את הפעילויות שבהן עסק ואת תוצאותיהן. המנהל תמיד זמין למורים ולתלמידים, והוא תומך ביזמותיהם לטובת השלום והסובלנות.

ט. פעילויות חוץ בית־ספריות

1. רעיונות לפעילויות מחוץ לכותלי בית־הספר

בבתי־ספר רבים של ASP מקובל לערוך ביקורים בבתי־ספר אחרים של ASP בתוך הארץ או במדינה שכנה, במוזאונים ובתערוכות. מורים ותלמידים יכולים להקים להם מועדון אונסקו או להצטרף למועדון קיים, לארגן תערוכות מיוחדות ולהשתתף בפרויקטים של פיתוח קהילתי, כגון אלו הרשומים להלן:

- הוראת השפה לתלמידים זרים (כולל פליטים).
- סיוע בהקמת מועדון נוער משולב עם החינוך המיוחד או עם מגזרים אחרים.
- עידוד הרדיו והטלוויזיה המקומיים לשדר תכניות קהילתיות לתושבים זרים, קשישים, ילדים וכו'.
- סיוע בשיקום העיר ובבקרת זיהום, למשל בשתילת עצים ובתיעוד ושימור של אלו שכבר קיימים.
- סיוע לקשישים (סדנאות ציור, קריאת עיתונים, עזרה בקניות).
- ביקור חולים, בבתי חולים ובבית.
- סיוע בשיקום עבריינים.
- שתילת עצים ופרחים סביב בית־הספר.
- הקמת מערכת למחזור פסולת.
- סיוע בפיתוח ובשיווק של אמנות מקומית צעירה - חדשה.
- הכנת רשימה של אתרי טבע או תרבות מתוך רשימת מורשת העולם של אונסקו, וגם אתרים שיש להם משמעות מקומית או לאומית, והגנה עליהם.
- ארגון מבצע נגד השימוש בסמים ועישון.
- השקת מבצע נגד אלימות ו־נדליזם.

חלק שני • תהליך ההצטרפות לרשת

- חקירה ופרסום של מנהגים ומסורות מקומיות: הקלטה וניתוח שפות וניבים מקומיים; עריכת ראיונות עם תושבים קשישים על חיי הקהילה לפני חמישים או שישים שנה; פרסום תולדות הכפר, השכונה או העיר.
- עריכת מחקר על זכויותיהם של גברים ונשים ("שכר זהה עבור עבודה זהה").
- ארגון קורסים לעזרה ראשונה, תזונה, מניעת שרפות.
- הקמת גלריה בבית-הספר, להצגת עבודותיהם של אמנים צעירים, מקומיים וזרים.
- ארגון קייטנות לנוער.

2. שיתוף פעולה עם מועדוני אונסקו

החברים במועדוני אונסקו באים מכל גיל ורקע מקצועי או חברתי. הדבר המאחד אותם הוא שותפות למטרות שאונסקו הציב ונקיטת פעולות להפצתן. הפעילויות שונות מאוד ממועדון למועדון - לפי גיל המשתתפים, המשאבים הקיימים ומצבה של הקהילה. תחום הפעילויות עשוי לנוע מסיוע לעובדים זרים עד עבודת פיתוח, כגון לימוד קריאה וכתביה, אך גם מאבק נגד פלישת המדבר או גזענות. יש בעולם כ-4,500 מועדוני אונסקו.

תלמידים לומדים מלאכת יד מסורתית, בבית-ספר של ASP בגרנדה.